

Afschaffing van het exequatur in Brussel I: daadwerkelijke verbetering of politiek gebaar?

Mr. M.I. Hazelhorst & Prof. mr. X.E. Kramer*

Gepubliceerd in *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2013(2), p. 37-46. De originele paginanummers worden in deze tekst aangegeven met [xx].

[37]

1 Inleiding

De geleidelijke afschaffing van het exequatur binnen EU-verband is al enige tijd een prioriteit op de Brusselse justitiële agenda. Het exequatur speelt traditioneel een belangrijke rol in het internationaal erkennings- en tenuitvoerleggingsrecht. Het kan worden gezien als een toestemming om een buitenlandse gerechtelijke beslissing te 'importeren' en volgens het nationale recht ten uitvoer te leggen. De verschillende EU-regelingen bevatten eenvormige regels voor de exequaturprocedure.¹ Gekoppeld aan de exequaturprocedure zijn bepaalde weigeringsgronden, zoals strijd met de openbare orde, schending van procedurele regels die het recht om gehoord te worden garanderen, en schending van beschermende bevoegdheidsregels voor onder meer consumenten.

Het belangrijkste instrument op dit terrein is de Brussel I-Verordening (Brussel I-Vo), ook wel EEX-Verordening genoemd.² Deze voorziet, naast een stelsel van bevoegdheidsregels, in een eenvoudige en goed functionerende exequaturprocedure. De Europese Commissie vond dit echter niet ver genoeg gaan. Zij stelde dat het moeilijk te rechtvaardigen is dat in een interne markt zonder grenzen burgers en bedrijven geld en tijd moeten besteden om in het buitenland hun rechten te doen gelden.³ Bovendien zijn de samenwerking en het vertrouwen tussen de lidstaten op een zodanig niveau dat formaliteiten kunnen worden afgeschaft, zoals de Commissie haar voorstel tot afschaffing van het exequatur van 2010 toelichtte.⁴ Daarop ontstond een levendig Europees debat, en deze toch tamelijk technische IPR-kwestie leidde in Nederland tot Kamervragen en haalde zelfs de krant.⁵

De herschikte Brussel I-Vo (hierna: Brussel I bis-Vo) is na intensieve onderhandelingen op 12 december 2012 vastgesteld, en zij zal vanaf 10 januari 2015 toepasselijk zijn.⁶ Het exequatur is onder de nieuwe verordening afgeschaft, maar niet zo onverkort als de Commissie voor ogen had. In deze bijdrage staan de implicaties van het nieuwe erkennings- en tenuitvoerleggingsregime centraal. De vraag is in hoeverre de nieuwe regeling daadwerkelijk een stap vooruit is. In deze bijdrage wordt kort stil gestaan bij de Europese doelstelling om de grensoverschrijdende tenuitvoerlegging te vereenvoudigen en het exequatur af te schaffen (par. 2). Daarna wordt ingegaan op de discussie rond de herschikking van de Brussel I-Vo (par. 3) en wordt het nieuwe executieregime uitgebreid besproken (par. 4). Vervolgens komen enkele bijzondere kwesties aan de orde, te weten voorlopige maatregelen en massaschade

* Monique Hazelhorst is promovenda en Xandra Kramer is hoogleraar aan de Erasmus School of Law. Deze bijdrage is mede mogelijk gemaakt door de ondersteuning van NWO in het kader van de Vernieuwingsimpuls – Vidi.

¹ Voor zover internationale regelingen niet zelf een exequaturprocedure bevatten, geldt in Nederland art. 985-994 Rv.

² Verordening (EG) Nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb EG L* 12/1.

³ Groenboek over de herziening van Verordening (EG) Nr. 44/2001 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, COM(2009) 175 def., p. 1.

⁴ Voorstel voor een verordening betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Herschikking), COM(2010) 748 def.

⁵ *NRC Handelsblad*, 'Bulgaars recht? Nog maar even niet', 6 april 2011.

⁶ Verordening (EU) Nr. 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), *Pb EU L* 351/1.

(par. 5). Besloten wordt met enkele opmerkingen over de implementatie en de uitvoering in Nederland (par. 6) en een conclusie (par. 7).

2 Naar een Europese rechtsruimte zonder exequatur

Al sinds het begin van de Europese samenwerking werd de noodzaak van een effectieve grensoverschrijdende tenuitvoerlegging van vonnissen erkend.⁷ De oplossing werd gezocht in een systeem van automatische erkenning en een geharmoniseerde exequaturprocedure voor de tenuitvoerlegging van beslissingen, zoals neergelegd in het EEX-Verdrag van 1968.⁸ Dit Verdrag combineerde een eenvoudige procedure voor de tenuitvoerlegging met een beperkt aantal weigeringsgronden [38] en een systeem van regels met betrekking tot rechtsmacht. Het Verdrag werd in 2002 voor de EU-Lidstaten vervangen door de Brussel I-Vo, waarbij de exequaturprocedure verder werd vereenvoudigd. Onder Brussel I-Vo mogen de weigeringsgronden niet ambtshalve worden getoetst. De exequaturprocedure is dus eigenlijk een stempelprocedure, waarbij de rechter slechts formaliteiten controleert alvorens de beslissing uitvoerbaar te verklaren.⁹ De geëxecuteerde heeft vervolgens wel de mogelijkheid om een rechtsmiddel tegen de exequaturverlening in te stellen en zich daarbij op deze weigeringsgronden te beroepen.

Nog voordat de Brussel I-Vo in werking trad was echter al in het kader van de totstandbrenging van een Europese ruimte van vrijheid, veiligheid en recht de weg naar de geleidelijke afschaffing van het exequatur ingezet. In de Conclusies van Tampere van 1999 werd de wederzijdse erkenning als hoeksteen van de samenwerking op juridisch gebied bestempeld en werd opgeroepen tot een vermindering van formaliteiten voor de tenuitvoerlegging van beslissingen.¹⁰ De afschaffing van het exequatur is sindsdien een belangrijke prioriteit binnen de Europese justitiële samenwerking.

De eerste stap werd gezet in de Brussel II-bis Vo betreffende huwelijksontbinding en ouderlijke verantwoordelijkheid, ten aanzien van beslissingen tot terugkeer van een kind.¹¹ Een exequatur is hiervoor niet vereist en er zijn geen mogelijkheden voor de lidstaat van tenuitvoerlegging om controle uit te oefenen. Ook voor de tenuitvoerlegging van alimentatiebeslissingen binnen de EU is op grond van de Alimentatieverordening in beginsel geen exequatur meer vereist.¹²

De afschaffing van het exequatur op het gebied van het (algemeen) burgerlijk en handelsrecht werd ingeluid door de EET-Vo die sinds 2005 toepasselijk is.¹³ Op grond van deze verordening kan een partij ten aanzien van een onbetwiste schuldvordering het gerecht in de lidstaat van herkomst verzoeken de beslissing te certificeren als EET en de beslissing is dan in de andere lidstaten zonder exequatur executabel. Deze werd gevolgd door twee verordeningen die eenvormige Europese procedures invoerden; de Europese procedure voor geringe vorde-

⁷ Zie uitgebreid over de ontwikkelingen X.E. Kramer, 'Cross-Border Enforcement in the EU: Mutual Trust Versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure', *International Journal of Procedural Law* 2011(2), p. 202-230 (i.h.b. p. 207-209), ook beschikbaar op SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1995682> (verder: Kramer 2011a).

⁸ Verdrag van Brussel van 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb EG C* 27/1.

⁹ Zie art. 45 Brussel I-Vo.

¹⁰ Europese Raad van Tampere 15 en 16 oktober 1999, Conclusies van het voorzitterschap, nr. 33.

¹¹ Verordening (EG) 2201/2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkzaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, *Pb EG L* 338/1. Zie i.h.b. art. 42.

¹² Verordening nr. 4/2009 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *Pb EG L* 7/1. Wel vereist is dat lidstaten partij zijn bij het Haags Alimentatieprotocol.

¹³ Verordening (EG) Nr. 805/2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen, *Pb EG L* 143/15.

ringen (EPGV) en de Europese betalingsbevelprocedure.¹⁴ Deze optionele procedures resulteren automatisch in een beslissing die zonder exequatur executabel is in de andere lidstaten.

3 De herziening van de Brussel I-Vo

3.1 Evaluatie van de Brussel I-Vo en de exequaturprocedure

Uit het evaluatierapport van de Brussel I-Vo, het zogeheten Heidelberg-rapport, kwam naar voren dat de exequaturprocedure over het algemeen goed verloopt.¹⁵ Op grond van de beschikbare (voor sommige lidstaten: beperkte) informatie werd geconcludeerd dat in ruim 90% van de gevallen zonder meer een uitvoerbaarverklaring werd verleend.¹⁶ Slechts in 1 tot 5% van de gevallen werd tegen de uitvoerbaarverklaring een rechtsmiddel ingesteld.¹⁷ Bovendien kwam naar voren dat er wel regelmatig een beroep op de openbare orde-exceptie wordt gedaan, maar dat dit beroep slechts zelden slaagt. Alhoewel de exequaturprocedure goed functioneert, werd opgemerkt dat er kosten en tijd mee gemoeid zijn, en dat deze kosten en de duur van de exequaturprocedure per lidstaat verschillen, wat slecht verenigbaar is met het bestaan van een interne markt.¹⁸

Op grond hiervan concludeerde de Commissie in haar Groenboek van 2009 dat het afschaffen van de exequaturprocedure een realistische optie was.¹⁹ Daarbij benadrukte zij dat de afschaffing van het exequatur, ter bescherming van de verweerder, vergezeld moest gaan van minimumnormen aangaande betekening en informatievoorziening en met een beroepsprocedure voor uitzonderlijke gevallen.

3.2 Het Commissievoorstel en commentaar

Eind 2010 publiceerde de Commissie haar voorstel voor de herschikking van de Brussel I-Vo.²⁰ Het vereiste om in de lidstaat van tenuitvoerlegging een uitvoerbaarverklaring, ofwel exequatur, te verkrijgen werd hierin inderdaad geschrapt. Opmerkelijk is dat twee categorieën beslissingen, waarvoor de tijd om het exequatur af te schaffen nog niet rijp werd geacht, werden uitgezonderd, namelijk die betreffende de inbreuk op persoonlijkheidsrechten en in bepaalde groepsacties.

Met de formaliteit van de exequaturprocedure verdwenen in dit voorstel ook de weigeringsgronden, zoals die in art. 34 en 35 Brussel I-Vo zijn neergelegd. De op grond van art. 47 EU Handvest en art. 6 EVRM noodzakelijke bescherming van de verweerder/geëxecuteerde werd in plaats daarvan op drie [39] verschillende wijze vormgegeven.²¹ Eén daarvan betrof een heroverwegingsmogelijkheid in de staat van herkomst, in aansluiting op de EET-Vo, EBB-Vo en EPGV-Vo, in het geval de inleidende dagvaarding niet op de juiste wijze is bete-

¹⁴ Verordening (EG) Nr. 1896/2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, *Pb EG* L 399/1 en Verordening (EG) Nr. 861/2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, *Pb EG* L 199/1. Zie uitgebreid hierover X.E. Kramer, *Eenvormige Europese procedures voor de inning van vorderingen: de Europese betalingsbevelprocedure en de Europese procedure voor geringe vorderingen*, Deventer: Kluwer 2007.

¹⁵ B. Hess, T. Pfeiffer en P. Schlosser, *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2007, par. 60. Zie ook Europese Commissie, Verslag over de toepassing van Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb EG* 2009 L 12/1, p. 4.

¹⁶ Zie Hess, Pfeiffer & Schlosser 2007, par. 506.

¹⁷ Verslag (voetnoot 15), p. 4.

¹⁸ European Commission, Impact Assessment, Commission Staff Working Paper, SEC(2010) 1547 final, p. 13.

¹⁹ Groenboek (voetnoot 3), p. 2.

²⁰ Zie voetnoot 4.

²¹ Zie art. 43, 45 en 46 Commissievoorstel. Zie hierover o.m. M. Zilinsky, 'Afschaffing van het exequatur onder het voorstel tot herschikking van de EEX-Verordening: een hybride tussenvorm?', *WPNR* 2011, p. 544-546; X.E. Kramer, 'Abolition of exequatur under the Brussels I Regulation: effecting and protecting rights in the European judicial area', *NIPR* 2011, p. 637-639 (verder: Kramer 2011b).

kend end e verweerder zich dus niet heeft kunnen verweren. Twee verweren zouden gevoerd moeten kunnen worden in de lidstaat van tenuitvoerlegging, te weten in geval van onverenigbaarheid van beslissingen en bij strijd met de fundamentele beginselen die ten grondslag liggen aan het recht op een eerlijk proces.

Op dit voorstel werd gemengd gereageerd.²² De lidstaten, betrokken instituties, belanghebbenden en auteurs waren in de meerderheid wel overtuigd van het nut van het vereenvoudigen van de exequaturprocedure of het geheel afschaffen hiervan. Terecht is echter kritiek geleverd op het afschaffen van de bestaande weigeringsgronden, zoals de openbare orde en de bescherming van consumenten bij schending van de bevoegdheidsregels door het gerecht van herkomst. Ook de omslachtige en onduidelijke beschermingsmechanismen in ofwel de lidstaat van herkomst ofwel de lidstaat van tenuitvoerlegging droegen niet bij aan een verbetering van het bestaande systeem. Het Europees Parlement wees er terecht op dat de afschaffing van de openbare orde onverenigbaar zou zijn met de internationale verplichtingen van de lidstaten en bovendien inconsistent zou zijn met de verordeningen Rome I en II, die voor het toepasselijk recht wel een openbare orde-exceptie bevatten.²³

De Nederlandse regering heeft in deze steeds een afgewogen positie ingenomen, mede op basis van ingewonnen adviezen van diverse commissies en een door het Ministerie georganiseerde expert meeting. In haar reactie op het Groenboek stelde zij niet direct voorstander van de afschaffing van het exequatur te zijn en de ervaringen met de andere instrumenten waarin het exequatur is afgeschaft af te willen wachten.²⁴ Ook hechtte zij belang aan het behoud van de openbare orde-exceptie en controle in de lidstaat van tenuitvoerlegging.²⁵ Nederland heeft, evenals de andere lidstaten, uiteindelijk ingestemd met de afschaffing van het exequatur, maar onder behoud van de weigeringsgronden als controle- en beschermingsmechanisme. Opmerkelijk is dat het Nederlandse Parlement zich onverwacht kritisch opstelde. In een brief als reactie op het Commissievoorstel uitte het Parlement zijn twijfels over de Europese plannen en met name het ontbreken van een openbare orde-exceptie.²⁶ In dit kader werd onder meer verwezen naar het gevaar van de 'import' van mogelijk door corruptie tot stand gekomen vonnissen, met name uit de nieuwe lidstaten.²⁷

4 Het nieuwe erkennings- en tenuitvoerleggingsregime onder Brussel I bis

In de lijn van het hiervoor genoemde commentaar is het voorstel aangepast en de Brussel I bis-Vo, nr. 1215/2012, werd op 12 december 2012 aangenomen. Zij zal toepasselijk worden

²² De literatuur betreffende de herschikking is overweldigend. Een kleine selectie, naast de in de vorige voetnoten genoemde bronnen is: G. Cuniberti & I. Rueda, 'Abolition of Exequatur: Addressing the Commission's Concerns', *RabelsZ* 2011 p. 286-316; P. Stone, *EU Private International Law. Harmonization of Laws*, Cheltenham: Edward Elgar 2006, p. 256; P. Beaumont & E. Johnston, 'Can exequatur be abolished in Brussels I whilst retaining a public policy defence?', *Journal of Private International Law* 2010, p. 249-279; P. Oberhammer, 'The abolition of exequatur', *IPRax* 2010, p. 197-203; H. Schack, 'The Misguided Abolition of Exequatur Proceedings in the European Union', in: J. Gudowski, K. Weitz, *Festschrift für Tadeusz Erecinski*, Warschau: LexisNexis Polska 2011, p. 1345-1358. Van waarde zijn ook de commentaren die op verzoek in 2011 ter gelegenheid van een hoorzitting aan het Europees Parlement zijn overgelegd, waaronder die van A. Dickinson, beschikbaar op http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/juri/2011/453200/IPOL-JURI_NT%282011%29453200%28PAR00%29_EN.pdf en A. Layton, beschikbaar op <http://www.europarl.europa.eu/committees/de/JURI/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=49443>.

²³ Europees Parlement, *Draft Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)*, 2010/0383(COD), p. 45.

²⁴ Nederlandse Reactie op het Groenboek Brussel I, COM(2009) 175 def, par. 2.

²⁵ Nederlandse Reactie op het Groenboek Brussel I, par. 3. Zie ook Brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Eerste Kamer der Staten-Generaal, *Kamerstukken I*, 22 112, EM.

²⁶ Brief van de voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Kamerstukken I*, 32 582, nr. 3.

²⁷ Zie in dit kader ook X.E. Kramer, 'Private International Law Responses to Corruption. Approaches to Jurisdiction and Foreign Judgments and the International Fight against Corruption', Preadvies voor de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht, nr. 139, Den Haag: Asser Press 2012, p. 99-142, i.h.b. p. 104-105, 138-139.

op 10 januari 2015.²⁸ De kern van het nieuwe regime onder Brussel I bis-Vo is dat geen uitvoerbaarverklaring meer vereist is; het exequatur als procedureel vereiste is daarmee dus afgeschaft. De weigeringsgronden zijn echter behouden gebleven als gronden waarop de geëxecuteerde een beroep kan doen in de lidstaat van tenuitvoerlegging teneinde de tenuitvoerlegging af te wenden.

In deze paragraaf komen eerst enkele kernbepalingen betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging aan de orde en worden vervolgens in chronologische volgorde de voor de tenuitvoerlegging benodigde stappen en de mogelijke weigeringsgronden besproken.

4.1 Enkele kernbepalingen

In overeenstemming met de huidige Brussel I-Vo, bepaalt art. 36 Brussel I bis-Vo dat erkenning van een in een lidstaat gegeven beslissing zonder vorm van proces plaatsvindt.²⁹ De formaliteiten in het geval een partij de erkenning wenst in te roepen, bijvoorbeeld in het kader van een andere procedure, [40] worden in art. 37 geregeld.³⁰ Art. 38 betreft gronden voor schorsing van een procedure waarin de erkenning van een in een andere lidstaat gegeven beslissing wordt ingeroepen.³¹ Voor de tenuitvoerlegging bepaalt art. 39 Brussel I bis-Vo dat een in een lidstaat gegeven beslissing die in die lidstaat uitvoerbaar is, in andere lidstaten uitvoerbaar is zonder dat een verklaring van uitvoerbaarheid is vereist. Op grond van art. 40 Brussel I bis-Vo houdt een uitvoerbare beslissing van rechtswege de bevoegdheid in om bewarende maatregelen te treffen zoals voorzien in het recht van de aangezochte lidstaat.³²

De partij die executie wenst kan zich, na betekening van de beslissing en het certificaat waarin de relevante gegevens met betrekking tot de beslissing zijn neergelegd, op grond van art. 42 en 43 meteen tot de bevoegde tenuitvoerleggingsinstantie wenden. Zoals vermeld betekent de afschaffing van het exequatur niet dat er op geen enkele wijze meer kan worden opgekomen tegen de erkenning en tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing afkomstig uit een andere lidstaat. De weigeringsgronden, zoals die nu in Brussel I tegen de exequaturverlening kunnen worden ingeroepen, zijn namelijk vrijwel ongewijzigd overgenomen in art. 45 (erkenning) en art. 46 (tenuitvoerlegging) van de Brussel I-Vo. Alleen komen deze nu niet meer in het kader van de exequaturprocedure aan de orde, maar kan een belanghebbende of geëxecuteerde zich op deze gronden beroepen door zich in de lidstaat van tenuitvoerlegging tot het bevoegde gerecht te wenden.³³

Tot slot is van belang dat het exequatur niet alleen voor gerechtelijke beslissingen is afgeschaft maar ook voor authentieke akten en gerechtelijke schikkingen in de zin van art. 58 en 59 Brussel I bis-Vo.

4.2 Stappen voor de tenuitvoerlegging: het certificaat en de betekening

Welke stappen moeten nu concreet worden genomen om een Nederlands vonnis in een andere lidstaat of een buitenlands vonnis in Nederland ten uitvoer te leggen? Dit wordt geregeld in art. 42 en 43 Brussel I bis-Vo. Op grond van art. 42 dient de executerende partij aan de voor de tenuitvoerlegging bevoegde autoriteit, in Nederland de gerechtsdeurwaarder, de volgende

²⁸ Zie art. 81 Brussel I bis-Vo.

²⁹ Het begrip beslissing wordt in art. 2 sub (a), in overeenstemming met het huidige art. 32 Brussel I-Vo, gedefinieerd als ‘elke door een gerecht van een lidstaat gegeven beslissing, ongeacht de daaraan gegeven benaming, zoals arrest, vonnis, beschikking of rechterlijk dwangbevel, alsmede de vaststelling van het bedrag van de proceskosten door de griffier.’ Ook worden hieronder voorlopige maatregelen begrepen, zie verder par. 5.1.

³⁰ Deze komen grotendeels overeen met de hierna te bespreken tenuitvoerlegging.

³¹ Deze zien op het geval de beslissing in de staat van herkomst wordt aangevochten of op het geval de in art. 45 geregelde weigeringsgronden zich voordien. Zie hierover verder par. 4.3.

³² Onder het huidige art. 47 lid 1 Brussel I-Vo moet hiertoe eerst een exequatur worden verkregen.

³³ Zie verder par. 4.3.

stukken over te leggen: (a) een afschrift van de beslissing dat aan de voorwaarden voldoet om de echtheid ervan te kunnen vaststellen; (b) een certificaat waaruit blijkt dat de beslissing uitvoerbaar is en dat een uittreksel van de beslissing bevat, en eventueel ook relevante informatie over de invorderbare kosten van de procedure en de berekening van rente.

Het in sub (b) bedoelde certificaat is nieuw in de verordening en speelt een cruciale rol in de tenuitvoerlegging. Dit ‘certificaat betreffende een beslissing in burgerlijke en handelszaken’ is een standaardformulier dat als Bijlage I aan de verordening is gehecht.³⁴ Dit certificaat wordt door het gerecht dat de beslissing heeft gegeven op verzoek van de belanghebbende ingevuld en aan hem afgegeven (zie art. 53 Brussel I bis-Vo). Dit certificaat bevat alle relevante informatie met betrekking tot het gerecht van herkomst, de partijen en de beslissing. Zo dient het gerecht van herkomst in te vullen of de beslissing bij verstek is gegeven, of de beslissing uitvoerbaar is, en of de beslissing voorafgaand aan het afgeven van het certificaat is betekend, en zo ja, in welke taal. Ook bevat dit formulier gegevens over de inhoud van de beslissing, zoals het bedrag dat verschuldigd is, over de rente en de kosten. Een executerende partij kan dus met dit certificaat rechtstreeks naar de tenuitvoerleggingsinstantie, in Nederland de deurwaarder, stappen om de beslissing laten ten uitvoer laten leggen.

Art. 42 lid 2 bepaalt dat de tenuitvoerleggingsinstantie de partij die om tenuitvoerlegging vraagt om een vertaling van het certificaat kan vragen. Het gerecht van herkomst zal het formulier in de regel in de officiële taal van de desbetreffende lidstaat invullen, en bijvoorbeeld een Nederlandse deurwaarder zal daar in veel gevallen niet mee uit de voeten kunnen. De taal waarin dit certificaat bij tenuitvoerlegging in Nederland moet zijn gesteld, zal in de uitvoeringswet bepaald worden. Aannemelijk is dat Nederland hiervoor alleen de Nederlandse taal zal accepteren.³⁵ Zoals uit art. 42 lid 1 sub (a) blijkt moet ook een afschrift van de beslissing zelf aan de tenuitvoerleggingsinstantie worden overgelegd. Ingevolge art. 42 lid 4 kan hiervan alleen een vertaling worden verlangd als de tenuitvoerlegging zonder deze vertaling niet kan worden voortgezet. Doorgaans zal de deurwaarder met het certificaat uit de voeten kunnen, en in verband met de kosten zal hij alleen in noodzakelijke gevallen een vertaling van de buitenlandse beslissing kunnen vergen.

Van belang is dat, alvorens de beslissing kan worden geëxecuteerd, het genoemde certificaat moet worden betekend aan de partij jegens wie tenuitvoerlegging wordt verzocht. Art. 43 Brussel I bis-Vo bepaalt dat dit certificaat moet worden betekend voorafgaand aan de eerste uitvoeringsmaatregel. Indien de beslissing zelf nog niet was betekend aan die partij, moet dit certificaat vergezeld gaan van deze beslissing. In art. 43 lid 2 worden nadere regels gegeven voor de taalvereisten ten aanzien van de te betekenen beslissing indien de persoon aan wie moet worden betekend niet afkomstig is uit de lidstaat waar de beslissing is gegeven. Deze sluiten aan op de taalvereisten onder de Europese Betekeningsverordening.³⁶ Dat wil zeggen dat de beslissing in een taal moet zijn gesteld die de geadresseerde begrijpt, of in de officiële taal van zijn woonland. Punt 4.5 van het certificaat dat door het gerecht van herkomst wordt ingevuld heeft betrekking op de vraag of voor de afgifte van het certificaat de beslissing reeds was betekend, en zo ja, in [41] welke taal. Als hieruit blijkt dat de beslissing nog niet is betekend, zal dit ook voor de tenuitvoerleggingsinstantie, in Nederland de deurwaarder, een teken moeten zijn dat voordat tot tenuitvoerlegging kan worden overgegaan, de beslissing alsnog samen met het certificaat dient te worden betekend.

4.3 De weigeringsgronden in de fase van de executie

³⁴ Voor de tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen in de zin van art. 58 en 59 Brussel I bis-Vo is een apart certificaat in Bijlage II van Brussel I bis-Vo opgenomen.

³⁵ Zie verder par. 6.

³⁶ Zie art. 8 Betekeningsverordening, Vo (EG) nr. 1393/2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, *Pb EG* 2007, L 324/79 .

Onder de huidige Brussel I-Vo kan een betrokken partij een rechtsmiddel instellen tegen de uitvoerbaarverklaring (art. 43 lid 1) op grond van een beperkt aantal weigeringsgronden, opgesomd in art. 34 en 35. Onder de Brussel I bis-Vo is de mogelijkheid om tegen de erkenning en tenuitvoerlegging op te komen behouden. Voor de tenuitvoerlegging leidt de afschaffing van het exequatur er echter toe dat de beoordeling van weigeringsgronden zal verschuiven naar de executiefase.³⁷ Daartoe is van belang dat, zoals in de vorige paragraaf aan de orde kwam, voordat de tenuitvoerlegging een aanvang kan nemen het certificaat van Bijlage I aan de geëxecuteerde moet worden betekend, vergezeld van de beslissing zelf als deze nog niet was betekend (art. 43 Brussel I bis-Vo). Hiermee is gegarandeerd dat deze partij op de hoogte is van de inhoud van de beslissing en de op handen zijnde tenuitvoerlegging.

De partij jegens wie tenuitvoerlegging wordt verzocht zal zich met een beroep op de weigeringsgronden tot de bevoegde rechterlijke instantie kunnen wenden. Welke rechterlijke instantie daarvoor bevoegd is, zal per lidstaat worden geregeld en de Commissie zal deze informatie bekendmaken (art. 47 jo art. 75 Brussel I bis-Vo). Voor Nederland zal dit in de uitvoeringswet worden geregeld; het is aannemelijk dat de voorzieningenrechter van de rechtbank bevoegd zal worden verklaard. Zie over de implementatie verder par. 6.

Het aanvechten van de erkenning en tenuitvoerlegging kan op inhoudelijk grotendeels dezelfde gronden als onder de huidige Brussel I-Vo.³⁸ Deze gronden zijn voor de erkenning opgenomen in art. 45 Brussel I bis en ingevolge art. 46 van overeenkomstige toepassing op de tenuitvoerlegging.

Art. 45 lid 1 onder (a) bepaalt dat erkenning wordt geweigerd als die kennelijk strijdig is met de openbare orde (*ordre public*) van de aangezochte lidstaat.³⁹ Sub (b) bepaalt dat erkenning wordt geweigerd als het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk niet zo tijdig en op zodanige wijze is betekend aan de verweerder tegen wie verstek werd verleend, als met het oog op zijn verdediging nodig was, tenzij de verweerder tegen de beslissing geen rechtsmiddel heeft aangewend terwijl hij daartoe in staat was.⁴⁰ Sub (c) en (d) bevatten de weigeringsgronden in verband met onverenigbaarheid met een eerdere beslissing in de aangezochte lidstaat of een derde land.

Ook grotendeels overgenomen uit de Brussel I-Vo is lid 1 onder (e), dat het mogelijk maakt erkenning en tenuitvoerlegging te weigeren van beslissingen die genomen zijn in strijd met de beschermende bevoegdheidsregels zoals neergelegd in afdelingen 3, 4 of 5 van hoofdstuk II (betreffende verzekerings-, consumenten- en arbeidsovereenkomsten) of de exclusieve bevoegdheidsregels van afdeling 6. In tegenstelling tot de Brussel I-Vo verwijst de Brussel I bis-Vo echter expliciet naar afdeling 5 en breidt daarmee de rechtsbescherming voor werknemers in arbeidzaken uit.⁴¹ Verder bepaalt dit artikellid dat deze uitzondering alleen mag worden toegepast indien de zwakkere partij de verweerder is (de polishouder, verzekerde, de begunstigde van de verzekeringsovereenkomst, de benadeelde partij, de consument of de werknemer). Dit is in lijn met het doel van deze bepaling om de zwakkere partij te beschermen.⁴² Tot slot is in deze bepaling de verwijzing naar de bijzondere bepaling van art. 72 Brussel I-Vo komen te vervallen.

³⁷ P.A. Nielsen, 'The new Brussels I Regulation', CMLRev. 2013, p. 525.

³⁸ Evenals onder de Brussel I-Vo geldt onder de Brussel I bis-Vo dat het gerecht in de aangezochte lidstaat nooit de juistheid van een in een andere lidstaat gegeven beslissing mag onderzoeken (art. 52). De toetsing blijft dus strikt beperkt tot de genoemde weigeringsgronden.

³⁹ In de praktijk wordt deze bepaling door rechters restrictief toegepast. Bovendien wordt veel vaker een beroep gedaan, en toegestaan, op procedurele openbare orde dan op materiële openbare orde. Zie B. Hess & T. Pfeiffer, 'Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law', studie Europees Parlement, 2011 p. 13.

⁴⁰ Gebrekkige betekening komt in instrumenten waarin het exequatur is afgeschaft voor als exceptionele grond waarop tot herziening kan worden overgegaan: zie bijvoorbeeld art. 18 van de EET-Vo.

⁴¹ Nielsen 2013, p. 528.

⁴² Nielsen 2013, p. 528.

De verdere procedure betreffende de weigering van de erkenning of tenuitvoerlegging wordt beheerst door het recht van de aangezochte lidstaat (art. 47 lid 2). Over dit verzoek neemt het bevoegde gerecht onverwijld een besluit (art. 48). Tegen dit besluit kan elke partij een rechtsmiddel instellen en eventueel een hogere voorziening (art. 49 en 50). Als een beslissing wordt aangevochten kan het gerecht in de aangezochte lidstaat de tenuitvoerlegging geheel of gedeeltelijk schorsen, op verzoek van degene jegens wie tenuitvoerlegging wordt verzocht (art. 44).

Ten slotte is bijzonder dat art. 36 lid 2 Brussel I bis-Vo iedere belanghebbende partij de mogelijkheid biedt, een beslissing te verzoeken dat er geen gronden zijn om de erkenning of tenuitvoerlegging te weigeren. Het doel van deze bepaling is de partij die om tenuitvoerlegging verzoekt de zekerheid te bieden dat deze niet achteraf door een verzoek tot weigering van erkenning zal komen te vervallen.

4.4 De tenuitvoerlegging

De tenuitvoerlegging zelf is aan het nationale recht van de aangezochte lidstaat overgelaten en is dus niet op Europees niveau geregeld (zie art. 41 Brussel I bis-Vo). Dit sluit aan bij de regeling in de EET, EBB en EPGV-Vo, en ook onder de huidige Brussel I-Vo geldt dat de tenuitvoerlegging zelf overeenkomstig het nationale recht plaatsvindt. Daarvoor geldt in Nederland dus art. 430 e.v. Rv.⁴³ In Nederland is, evenals in nationale gevallen, de deurwaarder belast met de feitelijke tenuitvoerlegging. [42]

Een vraag die in het kader van Brussel I bis-Vo op kan komen is in hoeverre er in de fase van de tenuitvoerlegging nog ruimte kan zijn voor uitzonderingen op grond van het nationale executierecht, bijvoorbeeld in het kader van een executiegeschil op de voet van art. 438 Rv. Onder de huidige Brussel I-Vo heeft het Hof van Justitie in het arrest *Prism Investments*⁴⁴ bepaald dat er, ondanks het gesloten stelsel van weigeringsgronden, nog ruimte kan zijn voor uitzonderingen op grond van het nationale executierecht. In casu betrof het een verweer dat de vordering reeds was voldaan. Het Hof bepaalde dat dit verweer niet onder de weigeringsgronden van de Brussel I-Vo valt, maar dat een dergelijk verweer nog wel in een nationaal executiegeschil aan de orde mag komen. De afschaffing van de exequaturprocedure zal hierin geen verandering brengen.

Tot slot geeft het nieuwe art. 54 Brussel I bis-Vo een regel voor het geval dat maatregelen of bevelen in de aangezochte lidstaat onbekend zijn. Daarbij kan worden gedacht aan bepaalde specifieke bewarende maatregelen die in de lidstaat van tenuitvoerlegging niet bestaan. Om de tenuitvoerlegging zoveel mogelijk te faciliteren bepaalt dit artikel dat deze zoveel mogelijk in overeenstemming moeten worden gebracht met in de aangezochte lidstaat bestaande maatregelen, die gelijkwaardige gevolgen hebben en dezelfde doelstellingen en belangen beogen. Hierbij kan de vraag worden gesteld of de bevoegde tenuitvoerleggingsautoriteit, in Nederland de deurwaarder, in staat kan worden geacht om te beoordelen of nationale maatregelen ‘gelijkwaardig’ zijn in de zin van deze bepaling.⁴⁵

5 Enkele bijzondere kwesties: voorlopige maatregelen en massaschade

In deze paragraaf wordt ingegaan op twee bijzondere typen rechterlijke uitspraken. In de eerste plaats voorlopige en bewarende maatregelen, waarvoor de Brussel I bis-Vo een aparte regeling bevat. In de tweede plaats beslissingen inzake massaschade, en vanuit Nederlands perspectief die welke voortvloeien uit een WCAM procedure.

⁴³ Met uitzondering van art. 431 betreffende de tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen.

⁴⁴ Zie HvJ EU 13 oktober 2011, zaak C-139/10, NJ 2012, 18, m.nt. MP (*Prism Investments BV/Jaap Anne van der Meer*).

⁴⁵ Zie ook Zilinsky 2011, p. 546.

5.1 Speciaal regime voor voorlopige maatregelen

Een belangrijk onderdeel van de herschikking van de Brussel I-Vo betreft de regeling van voorlopige en bewarende maatregelen. Deze was, in navolging van het Heidelberg-rapport, in het Groenboek afzonderlijk als punt van aandacht opgenomen.⁴⁶ Het begrip voorlopige en bewarende maatregelen, de open bevoegdheidsregeling van art. 31 Brussel I-Vo en de tenuitvoerlegging van deze maatregelen werden als problematisch aangemerkt. Dit komt mede omdat de aard en strekking van voorlopige en bewarende maatregelen per lidstaat grote verschillen vertonen. Enkele uitspraken van het Hof van Justitie, met name de arresten *Van Uden/Deco-Line*⁴⁷ en *Mietz*⁴⁸, hebben naar aanleiding van vragen over het Nederlandse kort geding enige verheldering gegeven, maar zij beantwoorden niet alle vragen.

Nr. 25 van de considerans van de Brussel I bis-Vo verduidelijkt dat onder het begrip voorlopige en bewarende maatregelen bijvoorbeeld worden begrepen conservatoire bevelen ter verkrijging van informatie of ter bescherming van bewijsmateriaal, zoals bedoeld in art. 6 en 7 van de IE-Handhavingsrichtlijn.⁴⁹ Deze zien op maatregelen ter bescherming van bewijsmateriaal en worden in het Nederlandse recht in art. 1019b en 1019c Rv uitgewerkt. Toegevoegd wordt dat maatregelen die geen conservatoir karakter hebben, zoals een voorlopig getuigenverhoor, niet hieronder vallen. Dit laatste volgt ook reeds uit het arrest *St. Paul Dairy*.⁵⁰

De bevoegdheidsregeling van art. 31 Brussel I-Vo is ongewijzigd overgenomen in art. 35 Brussel I bis-Vo. Deze houdt in dat bij de gerechten van een lidstaat de in hun wetgeving vastgestelde maatregelen kunnen worden gevraagd, zelfs indien een gerecht van een andere lidstaat in het bodemgeschil bevoegd is. In het genoemde *Van Uden*-arrest werd bepaald dat gerechten die niet in de bodemprocedure bevoegd zijn, alleen een voorlopige en bewarende maatregel kunnen geven als er een reële band is tussen het territorium van de desbetreffende lidstaat en de verzochte maatregel. Een voorstel van de Commissie om in het geval dat in een andere lidstaat een bodemprocedure aanhangig is, de bodemrechter en het gerecht dat is aangezocht voor een voorlopige maatregel samen te laten werken, haalde de eindstreep niet.⁵¹ Dit voorstel was bedoeld om de coördinatie te verbeteren en daarmee mogelijk tegenstrijdige beslissingen te voorkomen. Aan dit voorstel zaten echter allerlei haken en ogen. Zo was niet duidelijk hoe deze samenwerking tussen de gerechten praktisch vormgegeven zou moeten worden.

5.1.1 Beperking erkenning en tenuitvoerlegging van voorlopige maatregelen

In de Brussel I bis-Vo is de plaats van voorlopige en bewarende maatregelen in het executieregime verduidelijkt. Art. 2 sub (a) Brussel I bis-Vo bevat hiertoe een definitie van het begrip 'beslissing' en bepaalt dat dit mede omvat voorlopige en bewarende maatregelen die zijn gelast door een gerecht dat overeenkomstig deze verordening bevoegd was om van het bodemgeschil kennis te nemen. Het omvat niet een voorlopige of bewarende maatregel die door een dergelijk gerecht wordt bevolen zonder dat de verweerder is opgeroepen te verschijnen **[43]**, tenzij de beslissing die de maatregel bevat vóór de tenuitvoerlegging aan de verweerder is

⁴⁶ Groenboek (voetnoot 2), p. 9-10.

⁴⁷ HvJ EU 17 november 1998, C-391/95, *Jur.* 1998, I-07091, *NJ* 1999, 339 m.nt. PV (*Van Uden/Deco-Line*).

⁴⁸ HvJ EU 27 april 1999, zaak C-99/96, *Jur.* 1999, I-2277, *NJ* 2001, 90 m.nt. PV (*Mietz/Intership Yachting*).

⁴⁹ Richtlijn 2004/48/EG betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten, *Pb EG L* 157/45.

⁵⁰ HvJ EU 28 april 2005, C-104/03, *Jur.* 2005, I-3481, *NJ* 2006, 363 (*St. Paul Dairy/Unibel Exser*).

⁵¹ Zie art. 31 Commissie-voorstel. Zie hierover J. Kruit, 'Voorlopige maatregelen: belangrijke wijzigingen op komst voor de (natte) praktijk!?', *NIPR* 2011, p. 274-277.

betekend. De laatste zinsnede is een explicitering van het *Denilauler*-arrest van het Hof van Justitie, zoals herhaald in latere rechtspraak.⁵²

Een wijziging ten opzichte van het huidige recht is dat art. 2 Brussel I bis-Vo bepaalt dat alleen maatregelen die zijn uitgevaardigd door een gerecht dat in de *bodemprocedure* bevoegd is, kunnen worden erkend en ten uitvoer gelegd. Onder de huidige regeling geldt op grond van het genoemde *Mietz*-arrest dat in beginsel ook voorlopige maatregelen gelast op basis van de additionele bevoegdheidsgrond van art. 31 Brussel I-Vo in andere lidstaten erkend en ten uitvoer gelegd kunnen worden. Dit is echter alleen mogelijk als de rechter binnen de grenzen van art. 31 is gebleven.⁵³ Concreet betekent dit dat het moet gaan om een voorlopige maatregel in de zin van deze bepaling en er voldaan moet zijn aan het in *Van Uden* gestelde vereiste dat er een reële band is tussen de gevraagde maatregel en het territorium van de aangezochte rechter. Onder de Brussel I bis-Vo komt deze regel van het *Mietz*-arrest te vervallen. Alleen voorlopige en bewarende maatregelen gegeven door een ten principale bevoegde rechter kunnen vrij circuleren in de EU.

De Commissie licht deze beperking toe met verwijzing naar de grote verschillen die er op dit punt bestaan tussen de nationale rechtsstelsels.⁵⁴ Daarom moeten de gevolgen van deze maatregelen worden beperkt tot het grondgebied van de lidstaat waar ze zijn gelast, teneinde forum shopping te ontmoedigen. Opgemerkt moet worden dat deze diversiteit van maatregelen ook bestaat in het geval deze door de ten principale bevoegde rechter worden gelast. Met deze beperking is echter wel de bevoegdheid voor het geven van deze maatregelen steviger verankerd. Overigens is niet vereist dat het gerecht ook daadwerkelijk ten principale over de zaak heeft geoordeeld. Alleen vereist is dat het desbetreffende gerecht op grond van de bevoegdheidsregels van art. 2-34 Brussel I bis-Vo bevoegd zou zijn. In het licht van de alternatieve bevoegdheidsregels kunnen dit meer gerechten zijn en bestaat er dus nog wel enige mogelijkheid tot forumshopping om een gewenste voorlopige maatregel te verkrijgen.

5.1.2 Nadere vereisten en het certificaat ten behoeve van tenuitvoerlegging

Art. 42 Brussel I bis-Vo, dat in par. 4.1 al werd besproken voor beslissingen in het algemeen, bevat nadere vereisten voor de tenuitvoerlegging van voorlopige maatregelen. Art. 42 lid 2 bepaalt dat de verzoeker, naast het afschrift van de beslissing, ook het certificaat van art. 53 (Bijlage I) moet overleggen waaruit blijkt dat het gerecht bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen (art. 42 lid 2 sub b).

Het certificaat in Bijlage I bevat onder punt 4.6.2 twee items betreffende een ‘beslissing houdende voorlopige en bewarende maatregelen’. Ten eerste moet het gerecht dat de maatregel heeft gelast een korte beschrijving van het onderwerp van de zaak en de maatregel geven. Ten tweede wordt gevraagd of de maatregel gelast is door een gerecht dat ook bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen. Alleen als deze vraag met ‘ja’ wordt beantwoord, zal de maatregel in de andere lidstaten vatbaar zijn voor tenuitvoerlegging. De partij die om een voorlopige maatregel vraagt die mogelijk in een andere lidstaat ten uitvoer gelegd zal moeten worden, dient zich dus goed hiervan te vergewissen. Dit betekent bijvoorbeeld ook dat grensoverschrijdende tenuitvoerlegging van door een lidstaat gegeven maatregel (lidstaat A) niet mogelijk zal zijn indien een bodemprocedure in een andere lidstaat (lidstaat B) aanhangig is, ondanks dat er juridisch geen sprake kan zijn van litispending tussen een procedure ter ver-

⁵² HvJ EU 21 mei 1980, zaak 125/79, *Jur.* 1980, 1553, NJ 1981, 184 m.nt. JCS (*Denilauler/Couchet*). Zie voorts HvJEU 14 oktober 2004, C-39/02, *Jur.* 2004, I-9657, NJ 2007, 389 m.nt. PV (*Maersk/De Haan*) en 18 oktober 2011, C-406/09 (*Realchemie Nederland/Bayer CropScience*). In Nederland werd dit arrest al dienovereenkomstig uitgelegd.

⁵³ Zie hierover o.m. X.E. Kramer, ‘De erkenning en tenuitvoerlegging van kortgedingvonnissen onder het EEX: het Mietz-arrest’, *NIPR* 2000, p. 26-32.

⁵⁴ Toelichting Commissievoorstel, p. 10.

krijging van voorlopige maatregelen en een bodemprocedure.⁵⁵ In dit geval zal lidstaat A namelijk geen bodembevoegdheid meer hebben op grond van de litispendingeregels.

Tot slot vereist art. 42 lid 2 sub (c) dat indien de maatregel werd gelast zonder dat de verweerder was opgeroepen, de verzoeker bewijst dat de beslissing aan de verweerder is betrekend. Verwarrend is dat dit vereiste in Bijlage I niet in punt 4.6.2 betreffende voorlopige maatregelen is opgenomen. Punt 4.5 bevat wel een algemene vraag die betrekking heeft op de betekening.

5.2 Een ongeregelde kwestie: massaschade

Zoals in paragraaf 3.2 werd opgemerkt, werden groepsacties onder het Commissievoorstel uitgesloten van de afschaffing van het exequatur. De Commissie wees op de grote diversiteit aan collectieve acties en andere vormen van verhaal van massaschade, waardoor de tijd voor afschaffing van het exequatur nog niet rijp zou zijn. Het voorstel is op dit punt niet in Brussel I bis-Vo overgenomen, mede omdat de weigeringsgronden (waaronder de openbare orde) zijn behouden.

Dit neemt niet weg dat groepsacties en collectief verhaal en de hieruit voortvloeiende beslissingen een onzekere plaats innemen binnen het Brusselse regime. Sinds 2007 is er in EU-verband een intensief debat gaande over dit onderwerp.⁵⁶ Pogingen om tot een sectorspecifieke regeling te komen voor het consumentenrecht en voor het mededingingsrecht zijn vooralsnog zonder succes. In 2011 verzocht de Commissie een [44] consultatie voor een coherente aanpak van collectief verhaal.⁵⁷ Na een resolutie van het Europees Parlement in 2012 is het wachten op verdere stappen van de Commissie.⁵⁸

De schikkingen die onder de Nederlandse Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade (WCAM) tot stand komen, nemen in de Europese discussie – en overigens ook buiten Europa – een belangrijke plaats in. De verbindendverklaring van schikkingen op de voet van art. 7:197 e.v. BW in de *Shell* en de *Converium* beschikkingen hebben wereldwijd impact omdat een groot aantal niet-Nederlandse belanghebbenden betrokken is. Het is de vraag in hoeverre deze beschikkingen onder Brussel I-Vo, en straks onder de Brussel I bis-Vo, erkend en ten uitvoer gelegd kunnen worden.⁵⁹

In de eerste plaats is het niet zeker of de beschikking van het Hof Amsterdam als ‘beslissing’ in de zin van de verordening aangemerkt kan worden. Het Hof van Justitie bepaalde in *Solo Kleinmotoren*⁶⁰ dat het moet gaan om een beslissing die daadwerkelijk gegeven is door een rechterlijke instantie ‘die op eigen gezag de geschilpunten tussen partijen beslecht’. Hoewel het Hof Amsterdam actief bepaalde voorwaarden voor de verbindendverklaring toetst, kan worden betwijfeld of het gaat om een daadwerkelijke beslechting van geschilpunten tussen partijen. Mocht dit niet het geval zijn, dan kan de regeling betreffende schikkingen

⁵⁵ Zie hierover X.E. Kramer, ‘Annotation: Case C-80/00, Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH & Co., European Court of Justice, 6 June 2002’, *CMLRev.* 2003, p. 953-964, i.h.b. p. 959-960. Uit het geannoteerde arrest HvJEU 2 juni 2002, *Jur.* 2002, I-4995 (*Italian Leather*) blijkt dat er tussen voorlopige maatregelen gelast in verschillende landen wel sprake kan zijn van onverenigbaarheid van beslissingen.

⁵⁶ Zie hierover o.m. D. Fairgrieve & G. Howells, ‘Collective Redress Procedures: European Debates’, in D. Fairgrieve & E. Lein (eds.), *Extraterritoriality and Collective Redress*, Oxford University Press 2012, p. 15-42.

⁵⁷ Europese Commissie, consultatie ‘Naar een coherente Europese aanpak op het gebied van collectief verhaal’, 4 februari 2011, SEC(2011) 173 def.

⁵⁸ Resolutie Europees Parlement, ‘Op weg naar een samenhangende Europese aanpak van collectieve verhaalmechanismen’, 2 februari 2012, nr. 25.

⁵⁹ Zie hierover H. van Lith, *The Dutch Collective Settlements Act and Private International Law*, Antwerpen-Apeldoorn: Maklu 2011, p. 105-135; A. Halfmeier, ‘Recognition of a WCAM Settlement in Germany’, *NIPR* 2012, p. 176-184; M.H. ten Wolde & N. Peters, ‘De Wet collectieve afwikkeling massaschade: wat is zij waard in het buitenland?’, *NTBR* 2013, p. 3-14; X.E. Kramer, ‘Enforcing Mass Settlements in the European Judicial Area: EU Policy and the Strange Case of Dutch Collective Settlements (WCAM)’, in: C. Hodges & A. Stadler, *Resolving Mass Disputes: ADR and Settlement of Mass Claims*, Cheltenham: Edward Elgar 2013 (ter perse).

⁶⁰ HvJEU 2 juni 1994, *Jur.* 1994, I-2237 (*Solo Kleinmotoren/Boch*).

mogelijk uitkomst bieden. Onder de Brussel I bis-Vo is, in tegenstelling tot onder de huidige Brussel I-Vo, is duidelijk dat ook een schikking die voorafgaand aan de gerechtelijke procedure tot stand kwam, een ‘gerechtelijke schikking’ in de zin van deze verordening is. Art. 2 sub (b) Brussel I bis-Vo definieert deze als een schikking die door een gerecht is goedgekeurd of tijdens een procedure voor een gerecht van een lidstaat is getroffen. De WCAM-schikking valt zonder twijfel onder de eerste categorie. Een probleem is dat art. 59 Brussel I bis-Vo, evenals het huidige art. 58 Brussel I-Vo, alleen betrekking heeft op de *tenuitvoerlegging*. Voor WCAM-schikkingen is echter primair van belang dat deze *erkend* zullen worden in andere lidstaten, zodat op grond van *res iudicata* individuele belanghebbenden die geen gebruik hebben gemaakt van de opt-out mogelijkheid, niet langer een procedure kunnen beginnen.

In de tweede plaats kan ook onder de Brussel I bis-Vo de toepassing van weigeringsgronden, waaronder de openbare orde, problemen opleveren bij de erkenning en tenuitvoerlegging van een WCAM-beschikking. In de genoemde resolutie van het Europees Parlement werd de mogelijkheid van een opt-out procedure in Europees verband uitgesloten en ook in de literatuur wordt deze wel als strijdig met het Europees procesrecht gezien.⁶¹

6 Implementatie en uitvoering in Nederland

De exequaturprocedure van de huidige Brussel I-Vo is waar nodig uitgewerkt in de Uitvoeringswet EG-executieverordening. Het verzoek dient door een deurwaarder of advocaat bij de voorzieningenrechter te worden ingediend (art. 3), waarvan hoger beroep bij de rechtbank mogelijk is (art. 4). Deze Uitvoeringswet zal aangepast moeten worden, waarbij voor de Brussel I bis-Vo een regeling voor het verzoek tot weigering van de tenuitvoerlegging, zoals bedoeld in art. 47 Brussel I bis-Vo in de plaats komt voor de regeling van de exequaturprocedure.⁶² De Uitvoeringswet zal echter ook een exequaturregeling moeten behouden omdat deze ook van toepassing is op het parallelle Verdrag van Lugano van 2007 (art. 6a) en de Insolventieverordening (art. 5a), waarvoor voorsnog een exequaturprocedure geldt.

Op grond van art. 75 Brussel I bis-Vo dienen de lidstaten uiterlijk op 10 januari 2014 de Commissie mee te delen: (a) welke gerechten bevoegd zijn voor het verzoek tot weigering van de tenuitvoerlegging ingevolge art. 47 lid 1; (b) bij welke gerechten een rechtsmiddel in de zin van art. 49 lid 2 kan worden ingesteld tegen de beslissing op dit verzoek; (c) bij welke gerechten een eventuele hogere voorziening overeenkomstig art. 50 moet worden ingesteld; (d) welke talen worden aanvaard voor de vertaling van de formulieren, conform art. 57 lid 2. Sub (d) betreft het certificaat voor de tenuitvoerlegging, zoals opgenomen in Bijlage I en voor authentieke akten en gerechtelijke schikkingen het formulier van Bijlage II. Deze informatie zal de Commissie bekend maken en zal worden gepubliceerd, onder meer via het Europees justitieel netwerk. Ook het nieuwe Europese e-Justice portal zal rechtzoekenden de nodige informatie kunnen verschaffen.⁶³

Het ligt voor de hand dat voor het verzoek tot weigering van de tenuitvoerlegging, in navolging van het verzoek om een exequatur, de voorzieningenrechter bevoegd wordt verklaard en de rechtbank voor een rechtsmiddel tegen de beslissing van de voorzieningenrechter. Ook ligt het in de rede om cassatie open te stellen als hogere voorziening in de zin van art. 50 Brussel I bis-Vo.

Voor wat betreft de te accepteren talen voor de tenuitvoerlegging kan worden opgemerkt dat ten aanzien van de EBB en EPGV in de respectieve Uitvoeringswetten alleen het Nederlands is toegestaan voor het standaardformulier ten behoeve van de tenuitvoerlegging.⁶⁴

⁶¹ Zie bv. Hess, ‘Cross-Border Litigation and the Regulation Brussels I’, *IPRax* 2010, p. 120. Halfmeier 2012, p. 178-180 acht Nederlandse WCAM-beschikkingen niet in strijd met de (Duitse) openbare orde.

⁶² Zie over deze weigeringsgronden en de procedurele bepalingen in de verordening par. 4.3.

⁶³ Zie <https://e-justice.europa.eu/home.do>.

⁶⁴ Art. 8 Uitvoeringswet EBB en 7 Uitvoeringswet EPGV.

Dit is opmerkelijk omdat in het kader van de Betekeningsverordening Engels en Duits en van de Bewijsverordening het Engels zijn toegestaan voor een verzoek [45] tot betekening respectievelijk bewijsopneming.⁶⁵ In het kader van de Brussel I bis-Vo ligt het voor de hand dat in navolging van de EBB-Vo en de EPGV-Vo alleen de Nederlandse taal toegestaan zal zijn. Omdat het certificaat voor de tenuitvoerlegging ook aan de geëxecuteerde moet worden betekend, zal een Nederlandse vertaling in veel gevallen toch al noodzakelijk zijn.

Een laatste punt dat kan worden opgemerkt is dat met de afschaffing van het exequatur in Nederland de gerechtsdeurwaarder de eerste en meest betrokken autoriteit zal zijn in het kader van de grensoverschrijdende tenuitvoerlegging. Het is de deurwaarder die van een Nederlandse of (vaker) een buitenlandse partij die tot executie over wenst te gaan, als het goed is na de nodige betekeningssperikelen, het verzoek krijgt tot tenuitvoerlegging van de door een buitenlands gerecht gegeven beslissing. Hij zal hiertoe de beslissing zelf en het certificaat als bedoeld in Bijlage I ontvangen. Naast de toetsen die de deurwaarder standaard uitvoert in geval van een opdracht om tot tenuitvoerlegging over te gaan, zoals het verifiëren van de gegevens van partijen, krijgt hij onder Brussel I bis-Vo verdergaande opgaven. Er mag vanuit worden gegaan dat het gerecht van herkomst alle relevante gegevens, inclusief bijvoorbeeld de gegevens betreffende de extra vereisten inzake voorlopige en bewarende maatregelen, naar behoren heeft ingevuld. Daar ligt een belangrijke taak voor de gerechten. Maar ook in de verordening zelf staan enkele aanvullende vereisten en regels die een beoordeling op de merites noodzakelijk maken. Het gaat bijvoorbeeld om regels met betrekking tot de betekening en de vertaling, en omzetting van een hier onbekende buitenlandse maatregel of bevel in een gelijkwaardig Nederlands bevel of maatregel. De deurwaarder betekent het certificaat ingevolge art. 43 lid 1 Brussel I bis-Vo aan de geëxecuteerde. Het ligt daarna geheel op de weg van de geëxecuteerde om rechterlijke tussenkomst te verzoeken met een beroep op de weigeringsgronden of, mogelijk, in een executiegeschil.

7 Concluderende opmerkingen

De herschikking van de Brussel I-Verordening beheerste de afgelopen jaren een belangrijk deel van de Europese justitiële agenda. De afschaffing van het exequatur was hierbij het belangrijkste politieke punt dat de Commissie wilde maken. Het staat symbool voor de verwelkoming van het Europees procesterritoir en het wederzijds vertrouwen dat tussen de lidstaten is opgebouwd. Daartoe beriep de Commissie zich op het ruim tien jaar geleden ingezette beleid en het feit dat reeds in vijf andere instrumenten het exequatur is afgeschaft. Opvallend is dat de afschaffing van het exequatur in deze specifieke verordeningen doorgaans zonder al te veel weerstand is verlopen. Het was een misrekening dat bij de Brussel I-Vo, die een veel ruimere reikwijdte heeft en de kern van het Europees procesrecht vormt, de afschaffing ook zonder meer doorgevoerd zou kunnen worden. Uiteindelijk gingen alle lidstaten akkoord met de afschaffing van de exequaturprocedure als zodanig, maar zijn onder druk de weigeringsgronden als controlemogelijkheid en ter bescherming van de geëxecuteerde behouden. In de wandelgangen wordt Brussel I bis-Vo vanuit de Commissie dan ook maar als een gedeeltelijk politiek succes gezien.

Hoewel de weigeringsgronden al beperkt waren en vaak buiten toepassing blijven, is er wel wat te zeggen voor behoud van controle in de lidstaat van tenuitvoerlegging, al is het maar omdat er in grensoverschrijdende gevallen een grotere ‘foutmarge’ is (vaststelling bevoegdheid, grensoverschrijdende betekening etc.). Doorgaans zal in zo’n geval een remedie mogelijk zijn in de lidstaat van herkomst, maar diezelfde grensoverschrijdende context maakt het niet altijd gemakkelijk hiervan gebruik te maken, waardoor de rechtsbescherming onder druk komt te staan. Dat de afschaffing van het exequatur en vooral de openbare orde-exceptie

⁶⁵ Art. 4 Uitvoeringswet Betekeningsverordening en art. 4 Uitvoeringswet Bewijsverordening.

in combinatie met de premisse van wederzijds vertrouwen tot verstarring en verlies van rechtsbescherming kan leiden, toonde ook het bekritiseerde arrest *Aguirre/Pelz* van het Hof van Justitie aan.⁶⁶ In deze zaak betreffende een verzoek tot terugkeer van een kind op grond van de Brussel II bis-Vo waren in de lidstaat van herkomst moeder en kind niet gehoord, in weerwil van de in diezelfde verordening neergelegde regels hieromtrent. De lidstaat van tenuitvoerlegging stelde daarop de vraag of het zich mag verzetten tegen de tenuitvoerlegging op grond van het fundamentele recht om gehoord te worden, zoals onder meer neergelegd in art. 47 EU-Handvest en art. 6 EVRM. Het Hof antwoordde daarop negatief onder verwijzing naar de afschaffing van het exequatur en het beginsel van wederzijds vertrouwen. Het behoud van enige controle in de lidstaat van tenuitvoerlegging via de weigeringsgronden onder Brussel I bis-Vo is dan ook van waarde.

Wat betekent de afschaffing van de exequaturprocedure onder de Brussel I bis-Vo nu voor de (Nederlandse) praktijk? Het belangrijkste verschil is dat er geen exequaturprocedure meer behoeft te worden gevolgd in de lidstaat van tenuitvoerlegging voordat tot daadwerkelijke tenuitvoerlegging aldaar kan worden overgegaan. Een (Nederlandse) partij die in Nederland een vonnis heeft gekregen dat in een andere lidstaat moet worden ten uitvoer gelegd, kan zich dus rechtstreeks wenden tot de in die lidstaat bevoegde tenuitvoerleggingsinstantie. De nodige informatie zal bijvoorbeeld via het e-Justice portal kunnen worden verkregen. Een (buitenlandse) partij die in Nederland een in een andere lidstaat gegeven beslissing ten uitvoer wenst te leggen, kan zich rechtstreeks tot een Nederlandse deurwaarder wenden. Van belang is dat de partij die tenuitvoerlegging wenst bij het gerecht dat de beslissing heeft gegeven het certificaat als opgenomen in Bijlage I aanvraagt. Dit certificaat moet aan de geëxecuteerde betekend worden alvorens tot executie kan worden overgegaan. Mocht de geëxecuteerde van oordeel zijn dat zich een weigeringsgrond voordoet, dan kan hij zich met een beroep daarop tot de bevoegde gerechtelijke instantie wenden. In Nederland zal een en ander in de Uitvoeringwet worden geregeld. [46]

De vraag is hoeveel sneller, goedkoper en gemakkelijker de tenuitvoerlegging hiermee zal worden. Wat betreft de snelheid kan worden opgemerkt dat in veel lidstaten, waaronder Nederland, vaak binnen korte tijd een exequatur kon worden verkregen. Maar in sommige lidstaten kost dit veel tijd en is de gerechtelijke weg per definitie moeizaam. Ten aanzien van de kosten die bespaard kunnen worden, kan worden gewezen op de Impact Assessment die in het kader van de herschikking is gedaan, waarin wordt gesteld dat een bedrag van gemiddeld €2.200 gemoeid zou zijn met de exequaturverlening.⁶⁷ Dit bedrag is echter misleidend omdat het alle kosten, inclusief de kosten van betekening en vertaling omvat. Onder Brussel I bis-Vo zal in dezelfde mate een vertaling van de beslissing zelf en de betekening daarvan, en van het certificaat voor de tenuitvoerlegging, plaats moeten vinden met de nodige kosten van dien. De besparing zal in de praktijk dus veel minder zijn. In ieder geval bespaart een partij die executie wenst de griffierechten en de kosten voor een eventueel verplichte advocaat in de exequaturprocedure. De overige kosten in verband met de tenuitvoerlegging, zoals de betekening en vertaling en de (overige) gerechtsdeurwaarderskosten zullen vermoedelijk hetzelfde blijven. Of de tenuitvoerlegging echt gemakkelijker zal zijn hangt onder meer af van het juiste gebruik van het certificaat. Dit zal goed moeten worden ingevuld door de gerechten, zodat de tenuitvoerleggingsinstanties, zoals de Nederlandse deurwaarder, er goed mee uit de voeten kunnen. De partij die executie wenst moet het certificaat ten behoeve van de tenuitvoerlegging opvragen bij het gerecht van herkomst. Ook moet de executerende partij zijn weg moeten vinden naar de bevoegde tenuitvoerleggingsinstantie, en zorg dragen voor het laten betekenen van de beslissing en het certificaat alvorens tot tenuitvoerlegging over kan worden gegaan.

⁶⁶ HvJ EU 22 december 2010, zaak C-491/10PPU, *Jur.* 2010, I-14247 (*Joseba Andoni Aguirre Zarraga/Simone Pelz*). Zie hierover o.m. Kramer 2011a, p. 221-222; Kramer 2011b, p. 640.

⁶⁷ Impact Assessment (voetnoot 18), p. 13.

Geconcludeerd kan worden bij een goede uitvoering de Brussel I bis-Vo het Europese rechtsverkeer kan vergemakkelijken. Tegelijkertijd moet worden bedacht dat deze verordening bestaande obstakels maar beperkt uit de weg kan ruimen. Kostenverhogend en vertragend zijn nog altijd de betekening, de noodzaak van vertalingen, verschillen tussen de procesrechtelijke stelsels van de lidstaten en de gebrekkige afstemming tussen enerzijds Europese regelgeving en anderzijds het nationale procesrecht en de procespraktijk.⁶⁸ Dit kan niet worden opgelost met alleen maar regelgeving, maar vergt langdurige investeringen van Europese zijde, de lidstaten en de betrokken instanties. Ook kan de afschaffing van de exequaturprocedure niet de bestaande problemen in het nationale procesrecht, de institutionele systemen en de rechtspraktijk, met name als het gaat om de executie zelf, verhelpen. Dit zullen de lidstaten vooralsnog grotendeels zelf moeten oplossen. Intussen maakt de ambitieuze Europese agenda duidelijk dat het Europees burgerlijk procesrecht een snel groeiend rechtsgebied is, waar geen enkele processualist of praktijkjurist nog omheen kan.

⁶⁸ Zie voor problemen rond de betekening in het algemeen o.a. Juris-Union, 'L'introduction de l'instance: maillon faible de l'espace judiciaire européen', 2009. Zie voor Nederlands empirisch onderzoek naar de EBB in Nederland X.E. Kramer, M.L. Tuil & I. Tillema e.a., *Verkrijging van een executoriale titel in incassozaken*, WODC-onderzoek, 2012, p. 112-118 en met betrekking tot de EPGV X.E. Kramer & E.A. Ontanu, 'The Dutch perspective on cross-border small claims litigation: guarded optimism and pragmatism – a normative and empirical approach', te verschijnen in N. Neuwahl & S. Hammamoun, *The Philosophy of Small Change: Transnational Litigation in the EU and Beyond*, Éditions Thémis, Montreal 2013. Zie over de problemen met de EPGV ook ECC-Net, 'European Small Claims Procedure Report', september 2012.